

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 554-1908)

Originalt emne

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Skoleraad. Skolekommission

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 11. marts 1909](#)
- 2) [Byrådsmødet den 15. april 1909](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 11. marts 1909 - side 14

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 554-1908)

Fra Skoleudvalg og Skolekommission forelaa følgende Forslag angaaende Skolekommissionens Medlemsantal:

"Aarhus Skolevæsens Vækst gennem de sidste 20 Aar har medført en stærk Forøgelse af alle hermed i Forbindelse staaende Forretninger.

Samtidig er Skolekommissionens Medlemstal bleven fordoblet - og der kan vel være Udsigt til yderligere Stigning - fra 12 til 15 Medlemmer, et Tal, som formentlig er for stort for en administrerende Forsamling. - Endvidere er det saaledes, at Skolekommission- og udvalg i det hele har samme Art af Forretninger, og det er derfor ofte ønskeligt, at de træder sammen og afgør Sager eller afgiver Erklæringer i Fællesskab, hvorved Tallet vokser langt ud over det hensigtsmæssige.

Holdes de derimod ude fra hinanden, hvad jo hyppigst er Tilfældet, saa giver

Forretningerne Anledning til talrige gensidige Skrivelser, foruden at det ofte er vanskeligt at skelne mellem deres Kompetence.

Det maa i det hele forekomme heldigst, om man kunde faa en Ordning i Lighed med den, som er gældende paa Frederiksberg, hvad der vel for Aarhus's Vedkommende kunde motiveres af dens Størrelse, og Skoleudvalget indstiller derfor til det ærede Byraad at foranledige, at der i Rigsdagen fremsættes et Lovforslag af omtrent følgende Indhold:

"Alle Forretninger vedrørende Skolevæsen, der hidtil er varetaget af Skolekommission og Skoleudvalg, overgaar - i Aarhus - til en Skolekommission, der bestaar af 5 Medlemmer, der vælges af Byraadet blandt eller udenfor dets Medlemmer."

"Skolekommissionen tiltræder ovenstaaende Indstilling, naar det anførte Forslags sidste Sætning ændres saaledes: "af hvilke de 4 vælges af Byraadet blandt eller udenfor dets Medlemmer og 1 af Ministeriet."

Jakob Jensen gennemgik Forslaget og anmodede Byraadet om at blive staaende ved Skoleudvalgets Affattelse, som maatte anses for bedst uden Skolekommissionens Tilføjelse. Maaske kunde det siges, at Gejstligheden ogsaa havde nogen Interesse af Skolevæsenets Ordning, men naar nu snart Byens Skolevæsens Historie udkom, vilde man se, at det stedse havde været Byraadets Repræsentanter og ikke Gejstligheden, der var gaaet i Spidsen for Skolevæsenets Udvikling. Naar Forholdet var saaledes, syntes det naturligst, at Byraadet valgte hele Kommissionen, men skulde Sagen forme sig paa den af Kommissionen foreslaaede Maade, saa tog man naturligvis mod det.

Formanden kunde i og for sig godt give Skoleudvalget Ret i, at Skolekommissionen var et tungt Apparat, men vilde dog straks bemærke, at han ikke troede det muligt at slaa Udvalg og Kommission sammen, eftersom disse Institutioner efter Lovgivningen hver for sig i en vis Henseende skulde staa i Modsætning til hinanden. Sammenligningen med Frederiksberg kunde ej heller ganske bruges, da Frederiksberg var en Handelsplads og som saadan havde en fra Købstæderne forskellig Kommunalforfatning. Derimod kunde han gaa med til at udtale Ønsket om en anden Sammensætning af Kommissionen og om et andet Medlemsantal for denne.

Nørgaard var ikke klar over, om man vilde være tjent med at ophæve det Modsætningsforhold mellem Kommission og Udvalg, der sikkert havde sin overordentlig store Betydning, i hvert Fald var det ikke givet, at den finansielle og den pædagogiske Side

af Skolevæsenets Ledelse burde falde sammen. Han turde imidlertid ikke nu tage Standpunkt til Spørgsmaalet og maatte derfor anmode om at faa Sagen udsat. Muligvis var Kommissionen temmelig stor, og muligvis var dens Sammensætning ikke saa heldig, som den burde være, for skønt det i sin Tid vel nok havde været fornuftigt at medtage Præsterne som Repræsentanter for Pædagogikken, saa kunde der dog nu nok gaas en anden Vej uden derfor helt at udelukke Præsterne. Særlig i en By som Aarhus maatte der kunne findes mange andre end Præsterne, der kunde varetage de pædagogiske Synspunkter. For saa vidt kunde han derfor godt slutte sig til Forslaget om at søge Kommissionen sammensat paa en anden Maade, men han maatte dog henstille at faa Sagen udsat.

Müller fremhævede, at nærværende Spørgsmaal stod i nøje Forbindelse med Spørgsmaalet om Skolens Tilsyn, der for Tiden var meget omdebatteret i Skoleverdenen. Skønt Kommissionen ifølge Lovgivningen skulde føre det nærmeste Tilsyn med Skolen, saa var dette dog nu faktisk i Købstæderne gledet ud af Kommissionens Hænder. Der var nemlig lovgivet efter smaa Kommuner, og ingen havde vist tænkt sig, at man i Aarhus vilde faa en Kommission paa 12 a 15 ja maaske 18 Medlemmer. En saadan Skolekommission maatte selvfølgelig blive et tungt Apparat, og det var Grunden til, at Udvalget havde taget Sagen op. Naar Præsterne i sin Tid var blevet selvskrevne Medlemmer af Skolekommissionerne, var en af Grundene vel den, at man havde anset dem for at være de nærmeste til at have noget pædagogisk Begreb, maaske vel ogsaa fordi man havde ment, at de skulde danne det konservative Element, men nu lød Kravet fra Skoleverdenen absolut paa at faa et sagligt Tilsyn, samtidig med at det viste sig, at Præsterne ofte var de hastigste til at opgive Ævret og styrte sig ind i nye Forhold. Maaske kunde det derfor være godt at lade Kommission og Udvalg gaa op i en højere Enhed, saa der kun blev een Skolebestyrelse, men Sammensætningen ønskede Skolens Mænd ganske vist noget anderledes. I Norge skulde der, og i Tyskland kunde der være Lærere i Skolekommissionen, saa naar vor Lovgivning fastslog, at Lærere ikke kunde have Sæde i Kommissionen, maatte det betegnes som ganske enestaaende i den moderne Lovgivning. Forøvrigt var det afgørende efter Loven af 1899 nu lagt i Kommunalbestyrelsernes Hænder, saa der kunde intet være til Hinder for at følge den af Skoleudvalget anviste Vej. Aarhus kunde vel nok have samme Trang til at faa en ensartet Skolebestyrelse som Frederiksberg, og i Lærerverdenen var der aldeles ingen Stemning for vedblivende at lade Præsterne være fødte Medlemmer af Skolekommissionen.

Mikael Johansen kunde ikke tiltræde Forslaget. Han havde ikke været til Stede i Kommissionen, da Sagen blev behandlet, og Kommissionen havde da næppe talt ret meget over Halvdelen af Medlemmerne, saa Indstillingen var aldeles ikke et Udtryk for hele Kommissionen. Han kunde for saa vidt være enig i, at Skolekommissionen var et tungt Apparat, men om den foreslaaede Ordning var den rette, var noget andet. Han forstod heller ikke, hvorfor Regeringen skulde vælge det ene Medlem, da det syntes at være mere fornuftigt, at Lærerne fik denne Rettighed. Han maatte imidlertid anmode om at faa Sagen udsat.

Mousten havde intet imod at udsætte Sagen. Han havde, i den Tid han havde været her i Byen, ikke kunnet faa Øje paa Skolekommissionens Betydning.

Forøvrigt gik en af Kommissionens sidste Bestemmelser ud paa, at den ikke skulde have mere med Eksamen at gøre.

Formanden troede ikke, det ved Forslaget vilde naas kun at faa een Skolebestyrelse, da den bevilgende Myndighed selvfølgelig vedblivende maatte være Kommunalbestyrelsen, saa selv om Forslaget blev vedtaget, kunde man jo ikke forhindre Byraadene i at nedsætte Udvalg til at forhandle med Skolebestyrelsen.

Jakob Jensen udtalte, at Udvalget var paa det rene med, at den foreslaaede Ordning var i Strid med den nuværende Lovgivning, og at det derfor henstillede at gaa til Lovgivningsmagten, som jo lige saa vel kunde lovgive for Aarhus som Frederiksberg og København. Da Loven blev givet, var der ingen, der tænkte paa, at Aarhus skulde vokse til den nuværende Størrelse, og da Byraadet vel nok troede, at Byen inden et altfor stort Aaremaal vilde naa de 100000 Indbyggere, var der intet underligt i, at man nu søgte at faa en anden Ordning end den, der kun passede for de mindre Byer. Han forstod ikke, hvorfor Byraadet skulde nedsætte et nyt Udvalg til Forhandling med Skolebestyrelsen, eftersom hele Kommunen jo blev bestyret ganske paa samme Maade som var foreslaaet for Skolevæsenets Vedkommende. I mangfoldige Tilfælde var det nu ugørligt at sige, hvad der skulde afgøres af Kommissionen og hvad af Udvalget, saa een Skolebestyrelse vilde være langt det heldigste. Det var meget rigtig at der kun var 6 Medlemmer til Stede i Kommissionen, da Sagen blev behandlet, og desværre var Forholdet ofte det, at der blev forsømt saa meget, at det tit kneb at blive beslutningsdygtig, men de, der mødte, maatte naturligvis være berettiget til at tage Beslutning, og de, der ikke mødte, kunde da ingen Grund have til at bebrejde de andre, at de holdt Maskineriet i Gang. Han skulde intet have

imod at give en Præst Sæde i Kommissionen, hvis nærværende Forslag blev vedtaget, men han kunde ikke give Hr. Müller Ret i, at det var Præsterne, der nu var de første til at gennemføre Fremskridtene.

Nørgaard troede ikke, det vilde være vanskeligt at faa Kommissionens og Udvalgets Kompetence fastsat, og mente nok man med lidt god Vilje kunde komme over mulige Vanskeligheder. Naar man nu paakaldte Statens Hjælp til Skolevæsenet, syntes det ret underligt at forlange, at Byraadet skulde vælge hele Skolebestyrelsen, og man maatte da ogsaa indrømme det berettigede i, at Staten vilde bevare sin Indflydelse paa den pædagogiske Side.

Müller havde ikke ønsket Præsterne ud af Kommissionen, men kun at de ikke skulde være selvskrevne Medlemmer, hvad der betød et Formynderskab, som Skolen i Længden ikke stod sig ved. Naar Hr. Nørgaard mente det underligt at komme med et Forslag, der vilde berøve Staten dens Indflydelse, saa kunde det bemærkes, at Udvalget var ganske klar over, at Staten nok skulde vide at holde paa sit, men man skulde jo ikke indrømme alt paa engang.

Jakob Jensen gjorde opmærksom paa, at Staten gennem sine Inspektører vedblivende vilde beholde et Overtilsyn med Skolevæseuet, og at den fuldt og helt ansatte Overlærerne.

Formanden henstillede at lade Ordene "der hidtil er varetaget af Skolekommission og Skoleudvalg" udgaa af Forslaget.

Jakob Jensen anmode de Medlemmer, der maatte ønske at gøre Bemærkninger til Forslaget, om at indgive disse skriftligt til Udvalget inden førstkommende Mandag Aften.

Udsattes.

Uddrag fra byrådsmødet den 15. april 1909 - side 9

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 554-1908)

Den i Mødet den 11. Marts 1909 behandlede Indstilling fra Skoleudvalget angaaende en Henvendelse til Regeringen om en Ændring i Skolekommissionens Sammensætning og Forretningsomraade forelaa atter til Behandling vedlagt følgende Ændringsforslag fra Formanden : "Til det Forslag, som af Skoleudvalget i dets Skrivelse af 3. f. M. er fremsat

om at henvende sig til Regeringen med Andragende om en Ændring i Skolekommissionens Sammensætning og Forretningsomraade, tillader jeg mig at stille følgende Ændringsforslag, som i det væsentlige er af redaktionel Natur: at andragendet kommer til at gaa ud paa: at de angaaende Skolekommissionen nu gældende Bestemmelser ændres derhen, at Kommissionens Medlemsantal i væsentlig Grad formindskes, f. Eks. til 5, at Byraadet vælger Kommissionens Medlemmer enten indenfor eller udenfor Raadets Medlemmer, og at Skolevæsenets Bestyrelse overdrages den saaledes dannede Skolekommission - i det væsentlige overensstemmende med, som Forholdet er paa Frederiksberg - saaledes at Kommissionen angaaende alle Foranstaltninger paa Skolevæsenets Omraade, ogsaa forsaavidt disse angaa Skolevæsenets økonomiske Forhold, direkte gør Indstilling til Byraadet."

Formanden var ikke ganske enig med Skoleudvalget angaaende Henvendelsens Form, idet han mente, at Udvalget noget for bestemt pointerede Skoleudvalgets og Skolekommissionens Forretninger. Han oplæste sit Ændringsforslag og udtalte, at han ansaa det for givet, at Skolekommissionen til dette stillede samme Ændring som til Udvalgets Forslag.

Jakob Jensen mente, at Byraadet med Rette kunde have bebrejdet Udvalget, om det havde trukket Linierne mindre skarpt op. Han havde intet imod, at Henvendelsen fik den af Formanden foreslaaede Form, der indeholdt det samme som Udvalgets Forslag, kun ønskede han, at Udvalgets og Kommissionens Bemærkninger blev vedlagt Skrivelsen.

Skoleudvalgets Forslag med Formandens Ændringer vedtoges.

